

Niet alleen Arnhem, maar alle gemeenten staan voor een grote opgave: hoe houden wij de democratie lokaal levend? Hoe zorgen wij ervoor dat de burger niet verder afhaakt in cynisme en passiviteit. De democratie is in zwaar weer gekomen.

Een nieuwe vorm van besturen is daarom hard nodig. De Friezen noemen het 'lepen Mienskip', oftewel open gemeenschap. We hebben een nieuw waardenstelsel nodig om onze stad van nieuwe burgerenergie te voorzien.

Het begrip burgerparticipatie is daarvoor niet geschikt, de burger kan immers niet in iets participeren waarvan hij zelf de basis is: de samenleving. Geef de burger de ruimte om zelf invulling te geven aan zijn eigen omgeving, steun hem, adviseer hem. Frustreer hem niet, maar help.

Geef burgerinitiatieven als in Coehoorn de ruimte om te groeien, om een nieuwe creatieve invulling te geven aan een decennia lang verwaarloosde plek.

Coehoorn kan uitgroeien tot campus voor nieuw en innovatief ondernemerschap waar het onderwijs haar studenten in contact brengt met stimulerend jong en innovatief ondernemerschap. Nergens is het ondernemerschap zo tastbaar en laagdrempelig als in Coehoorn.

Het Coehoorpark is uitgegroeid tot een allemanspark, een groene 'third place', waar ondernemers de BBQ aansteken en buurtbewoners aanschuiven en hun eigen terras hebben ingericht. Een park waar omwonenden zich inmiddels eigenaar van voelen en (ik citeer een bewoner) 'ik keten me aan de hekken als de gemeente aan dit park durft te komen'.

Stella by Starlight is daarbij naast een café ook de ogen en oren van het park en huiskamer van Coehoorn geworden. Geen gewone horeca maar een kloppend hart van het project.

Stop de gedachteloze verkoop van ons gemeenschappelijk vastgoed aan de hoogstbiedende. Het is gemeenschapsgoed. Bij vrijval moet eerst een stadsbrede afweging plaatsvinden voor herinzet. Heeft de buurt haalbare plannen? Alleen het college kan deze stadsbrede afweging maken. Eerst de gemeenschap, dan de markt.

Maak het Vastgoedbedrijf tot een beheerafdeling van maatschappelijk vastgoed en maak het nevensgeschikt aan andere beleidsafdelingen. Noem het ook gewoon afdeling vastgoed.

Met een markt van 80 miljoen inwoners op 20 km afstand is onze oriëntatie op de Randstad verbazingwekkend. Gebrek aan Duits taalonderwijs is een van de oorzaken dat we niet over de grens durven te kijken. Gebrek aan kennis van onze oosterburen is een andere oorzaak. We liggen immers in de Angelsakische invloedzone, en voelen ons te weinig thuis in de transeuropese denken en handelwijzen.

Help initiatieven als Coehoorn om de door haar geslagen brug met Düsseldorf (hoofdstad van een deelstaat zo groot als Nederland) verder uit te bouwen.

De stad is meer dan stenen en infra. Het is een gemeenschap waarin de menselijke maat moet gelden. Daarbij hoort een overheid die haar in alle facetten ondersteunt en haar kennis, middelen, verbindingen en ervaringen inzet om de samenleving verder te helpen, niet om haar te frustreren.

OPEN BESTUUR - lepen Mienskip als waardenstelsel voor bestuurlijk handelen

'Mienskip is de kracht van elkaar erkennen, herkennen en samen meer zijn dan de som der delen. Geen behoefte aan een sterk en sturend centraal gezag, waar zo'n Haags begrip als participatiesamenleving nog altijd wel van uitgaat. Het gaat uit van een imperfecte samenleving, waarin samen, gemeenschap en openheid, belangrijker is dan een uitgewerkt ideaalplaatje van doorgewinterde stadsontwerpers. Wie zijn ideaalbeeld en z'n droom van de perfecte samenleving meer liefheeft dan de samenleving zelf, die maakt haar uiteindelijk kapot.'

(Uit lezing over lepen Mienskip)

- ◆ Accepteer de enorme kracht van zelforganisatie in de leefwereld van de inwoners, de burgerparticipatie en burgerinitiatieven.
- ◆ Stop met alle beleidsnotities over burgerparticipatie. Een burger kan immers niet participeren in een samenleving waarvan hij/zij zelf onderdeel is: de burger is de samenleving.
- ◆ Zorg voor een nieuwe bestuurs- en vooral ambtelijke cultuur: laat het soms ook gebeuren, moedig aan, applaudiseer, "go with the flow" (Platform31).

Bij ontwikkeling van buurt en stad staat de mens centraal

De stad moet aantrekkelijker, verrassender, en meer passend bij haar geschiedenis en de daar wonende Arnhemmers. De stad is niet alleen de resultante van centrale planning, maar ook van toeval en burgerinzet.

- ◆ Zet meer in op functiemenging in de wijk; de wijk Coehoorn en de gezamenlijke plannen van wijkbewoners en het project Coehoorn Centraal bieden daartoe interessante aanknopingspunten
- ◆ Maak nu eens echt ruimte voor grotere burgerinitiatieven. Adviseer hen, help hen door de regelgeving heen. Echt, dergelijke initiatieven kunnen de stad veranderen. Stel ook (meer) geld beschikbaar voor zaken die niet op het stadskantoor zijn bedacht.

Arnhem is te klein om grote bedrijven met veel werkgelegenheid aan te trekken. Het zal zelf de zaadjes moeten planten voor haar economie voor het komende decennium.

- ◆ Bevorder vernieuwing en innovatie door het startend en kleinschalig ondernemerschap actief te ondersteunen. Zet waar mogelijk gemeentelijk vastgoed in voor betaalbare startup-milieus.

De gemeentelijke organisatie is langs afgebakende beleidsterreinen georganiseerd. Het maakt stadsbrede afwegingen moeizaam tot onmogelijk. Actuele vraagstukken worden verkokerd opgepakt.

- ◆ Gebruik burgerprojecten als experimentprojecten voor een beleidsbrede aanpak en afweging van belangen. Coehoorn Centraal is zo'n domein-overstijgend project, dat momenteel niet als zodanig wordt opgepakt, en wordt verengd tot kopende partij van afgedankt vastgoed.

De verwachting van Platform31 (rapport) is dat de structurele leegstand in Arnhem niet snel minder wordt.

- ◆ Stop verdere bouw van algemene kantoorruimten, herbestem en zet in op gecombineerde woon- en leefmilieus met aandacht voor buurtactiviteiten en startend ondernemerschap.
- ◆ Geef alle ruimte aan collectief particulier opdrachtgeverschap en bevorder daarmee gemeenschapszin en gemeenschappelijk eigendom. In Coehoorn wil zo'n gemeenschap zo'n project realiseren, maar het plan valt in dorre gemeentelijke aarde.

De meervoudige waarden van buurtparkjes worden onderschat, want beoordeeld op hun esthetische waarde of potentiële waarde als bouwgrond. Maar een park is ook het cement van een buurt, waar haar bewoners in onderlinge afstemming tot gebruik en beheer moeten komen en een gevoel van eigenaarschap en sociaal toezicht kan ontstaan.

(RIVM vandaag via Twitter over Coehoornpark: 'Een mooi inspirerend voorbeeld van betrokkenheid in de buurt!')

- ◆ Zorg voor meer 'verbindende groene plekken' waar de buurt weer eigenaarschap over haar wijk ervaart, waar kinderen veilig kunnen ravotten (niet 'spelen') en waar gelegenheid tot integratie ontstaat tussen alle bewoners en ondernemers in de wijk. Het Coehoornpark functioneert nu als zo'n 'inclusieve groene plek'. (Een 70 jaar oude buurtbewoner: 'Hou er rekening mee, als de gemeente dit park van ons afpakt, ketenen wij ons aan de hekken vast.'

Door de schaalverkleining in het bedrijfsleven, de digitalisering en de verduurzaming is er ook een toenemende behoefte aan meer gemengde multifunctionele gebieden: centrumgebieden, gemengde woon-werklocaties, knooppuntlocaties en third places als koffiegelegenheden en dergelijke. Ook in Arnhem is waarschijnlijk de grootste groei niet langer op monofunctionele en op functiescheiding gerichte kantoorlocaties maar in het centrum en in een aantal woonwijken. (Platform31)

- ◆ Ondersteun ontwikkeling van woon-/werkmilieus voor zelfstandig werkenden en kleine bedrijven, kleine koffiezaken of andere ontmoetingsplekken op plekken die goed met het openbaar vervoer te bereiken zijn

Gemeentelijk vastgoed en grond is gemeenschapsgoed

Bij vrijval van gemeenschappelijk vastgoed (van bijvoorbeeld voormalige schoolpanden) en grond wordt zonder verdere afweging ingezet op verkoop, en wel aan de hoogste bidder. Het gemeentelijk vastgoed is inzet geworden van het speculatie en winstmaximalisatie. De afdeling vastgoed is herbenaemd tot Vastgoedbedrijf, een bestuurlijke dwaling.

- ◆ Maak een beleidsbrede afweging: wijkactiviteiten, integratie, kleinschalig ondernemerschap, alternatieve gemengde woonvormen; bevoegdheid tot verkoop vastgoed alleen bij college;
- ◆ Leg herbestemming voor aan de buurt; toets alle zinvolle plannen op sociale impact én financiële haalbaarheid. Maak exploitatie eventueel mogelijk met inzet van toch al gereserveerde beleidssubsidies;
- ◆ Pas als deze twee stappen geen resultaten opleveren, is de markt aan zet. Maar ook dan kunnen in eerste aanleg maatschappelijke randvoorwaarden worden gesteld;
- ◆ Koop of behoudt grond om invulling te geven aan doelstellingen die niet als vanzelf door de markt worden opgepakt; (uit gemeentelijke nota);
- ◆ Noem het Vastgoedbedrijf weer afdeling vastgoed en maak het (weer) nevensgeschikt aan andere beheerafdelingen.

Grensoverschrijdende samenwerking: kansen voor Arnhem

Een buur op amper 20 km afstand, met een markt van 80 miljoen consumenten. Arnhem kan de draaischijf worden tussen Randstad en Ruhrgebied. Met de ligging langs de A12 en een ICE-verbinding tussen 2 van de grootste luchthavens van noordwest-Europa, moet onze stad toch beter kunnen presteren dan het nu doet.

- ◆ Spits alle inspanningen van internationale samenwerking toe op onze oosterburen. Het budget en tijd is beperkt, breng focus aan. Zorg dat een team van ambtenaren de Duitse taal voldoende beheerst (Coehoorn Centraal heeft enige jaren geleden trainingen Duits verzorgd, waaraan ambtenaren deelnamen).
- ◆ Haak aan bij initiatieven die dat doel naderbij brengen (zoals contacten van Coehoorn Centraal met gemeente Düsseldorf en creatieve partijen in Düsseldorf).
- ◆ Bevorder taalonderwijs in het Duits.

Onderwijs en ondernemerschap moeten dichter bij elkaar

We hebben drie HBO-onderwijsinstellingen in Arnhem en directe omgeving: ArtEZ, de HAN en Larenstein. Daarnaast hebben wij in onze zusterstad de Radboud Universiteit. Allen hebben afdelingen gericht op het voorbereiden van studenten op ondernemerschap. Dat is niet alleen niet efficiënt, de studenten missen de contacten met echte andere jonge ondernemers.

- ◆ Bouw Coehoorn uit tot een ondernemerscampus voor deze opleidingsinstellingen en maak er meteen een Duits-Nederlandse ondernemerscampus van;
- ◆ Maak Coehoorn groter en tot campus waarbij onderwijs en praktiserend ondernemerschap bij elkaar komen. Geef studenten geen docent als mentor, maar een Coehoorn-ondernemer.

Paul de Bruijn

Gids in Europa's grootste stadslab Berlijn, mede-initiatiefnemer van burger- en ondernemersinitiatief Coehoorn Centraal en adviseur alternatieve stedelijke ontwikkeling.